

V Praze dne 22. listopadu 2002

Průvodní dopis k výzkumu

Evropský sociální výzkum

Vážená tazatelko, vážený tazateli,

zasíláme Vám mezinárodní výzkum, jehož obsahem je široká škála témat počínaje sledovaností televize, přes spokojenost s fungováním ekonomiky a demokracie u nás, názory na cizince, přicházející do ČR, až po otázky na zaměstnání a volný čas. Výzkum provádíme ve spolupráci se Sociologickým ústavem Akademie věd ČR.

Respondenty budete vyhledávat v domácnostech, jejichž adresy máte na svém dotazovém úkolu. Respondenta, vhodného k dotazování, budete vyhledávat dle instrukcí, které jsou součástí Vaší zásilky – Metodika výběru respondentů. Výjimečně jsou do výzkumu zařazeni respondenti již od 15 let. Tento výzkum je velmi prestižní, proto nám zvláště záleží na tom, abychom ho s Vaším přispěním včas a kvalitně splnili. Prosíme Vás o maximální pečlivost. Výzkum probíhá zároveň v několika zemích, jeho výsledky musí být srovnatelné, proto je nutné věnovat vyplňování všech náležitosti zvýšenou pozornost.

V zásilce najdete:

dotazový úkol s adresami domácností

Metodiku výběru respondenta

5 kusů Hlavních dotazníků

5 kusů Doplňkových dotazníků

5 kusů Kontaktních formulářů

soubor karet v sešitku

Avizní lístky

zpáteční obálku (nefrankujte).

Překontrolujte si, prosím, pečlivě obsah Vaší zásilky a v případě, že některá z položek chybí, obratem nás kontaktujte, ihned nedostatky napravíme.

Domácnosti, ve kterých budete vyhledávat respondenty, jsme s předstihem o výzkumu informovali a požádali je o spolupráci s Vámi. Spolu s dopisem obdrželi Návštěvní lístek.

Tento výzkum je založen na výběru dotázaných osob pomocí „švédského klíče“. Na svém dotazovém úkole máte adresy náhodně vybraných domácností, ve kterých budete teprve vybírat respondenta.

Pozor!!! Tento seznam je závazný a nelze ho v žádném případě nahrazovat jinými domácnostmi.

Postup, jak pomocí švédského klíče určit osobu, s kterou máte provést rozhovor, máte na zvláštním barevném archu – **Metodika výběru respondentů**. Prostudujte si, prosím, pečlivě tyto pokyny a v případě jakýchkoli nejasností se na nás obraťte.

Dotazový úkol – na dotazovém úkole je pětice adres domácností, které máte oslovit. Každá adresa má přiřazeno pětimístné číslo. Ve střední části je sloupec, ve kterém budete označovat počet členů v domácnosti, s další instrukcí k výběru respondenta. Poslední sloupec nazvaný Rozhovor popisuje u každé adresy pět možných situací, které mohou nastat. Zakroužkujte jednu z variant po úplném ukončení návštěv na dané adrese.

Kontaktní formulář - slouží k zaznamenání všech pokusů o kontakt s respondentem na každé adrese. O kontakt s domácností je nutné se pokusit **minimálně 4 krát**, z toho alespoň jeden z pokusů učiňte ve večerních hodinách, druhý o víkendu. Pokoušejte se kontaktovat domácnost v průběhu celého období, vyhrazeného na výzkum. Nenechte se odradit počátečním neúspěchem. Respondenty, kteří rozhovor přislíbí, ale termín schůzky nedodrží, kontaktujte znovu. I respondenty, kteří Vás jednoznačně neodmítli, zkuste kontaktovat opakovaně.

Postup při vyplňování Kontaktního formuláře:

Kontaktní formulář je složitější, je nezbytné jeho vyplňování věnovat maximální pozornost. Musí být vyplněn u každé adresy, bez ohledu na výsledek kontaktu s domácností.

V záhlaví **každého** Kontaktního formuláře vyplňte pětimístné číslo adresy z dotazového úkolu, tazatelské číslo, jméno tazatele, jméno respondenta (pokud bude vybrán), případně jeho telefonní číslo.

V tabulce *Záznam o kontaktech* vyplníte datum, den v týdnu a čas uskutečnění kontaktu. Dále vyplníte *Výsledek kontaktu*. Zde jsou u všech možností odkazy na další otázky, které je nutné dále vyplnit.

POZOR – Kontaktní formulář vždy vyplňujete průběžně a zaznamenáváte situaci při každé návštěvě nebo pokusu o ní!!!

Ideální případ:

* V domácnosti zastihnete některé členy domácnosti, v případě, že Vás okamžitě neodmítnou, provedete výběr respondenta podle instrukcí, respondent je přítomen a poskytne Vám rozhovor. Vyplníte první sloupec *Záznamu o kontaktech*, otázky č. **K1 – K4, K14, K15** a otázky **N1 – N6**.

Další případy:

* Vybraný respondent je doma, ale odmítne rozhovor. Vyplníte otázky č. **K7 a K9 – K13, N1 – N6**.

* Vybraný respondent není doma. Vyplníte otázku č. **K7**, pokus o kontakt s ním opakujete.

* Vybraný respondent není schopen z důvodů psychické nebo duševní nezpůsobilosti provést rozhovor. Vyplníte otázky č. **K7 a N1 – N6** a již **nenahrazujete**. Obdobně budete postupovat i v případě, že vybraný respondent je dlouhodobě mimo bydliště (lázeňské léčení, pobyt na koleji, dlouhodobě v nemocnici, ve výkonu trestu, apod..)

* Domácnost odmítne spolupráci. Vyplníte otázky č. **K7, K9 – K13** a **N1 – N6**.

* Žádného ze členů domácnosti nezastihnete. Vyplníte otázku č. **K6**, návštěvu opakujete.

* Adresa je neplatná – na adrese sídlí firma, dům je v rekonstrukci, byl zbourán, ... Vyplníte otázku č. **K5**. **Pouze v těchto případech nevyplňujete otázky č. N1 – N6!!!**

Otázky N1 – N6 – charakteristika okolí, vyplňujte za každých okolností (kromě neplatné adresy) sami, bez přítomnosti respondenta.

!!!Vyplněný Kontaktní formulář vždy vložte do Hlavního dotazníku, bez ohledu na to, zda byl získán rozhovor, či nikoli!!!

Adresy jsme získali náhodně z dostupné databáze plátců inkasa a slouží pouze jako vodítko pro vyhledání, nikde pak dále není vyplněný dotazník spojován se jménem dotázaného a celé šetření je zcela důvěrné a anonymní. Tuto okolnost je třeba všem respondentům zvláště zdůraznit. Jestliže se na respondenta ještě obrátíme, bude to pouze za účelem kontroly. Nevzniknou mu tím žádné náklady a obtíže.

Upozornění: Výjimečně se mohou v seznamu vyskytnout nesprávné údaje, nebo se může stát, že na uvedené adrese bydlí někdo jiný (výměna bytu, původní nájemník zemřel, v bytě prarodičů bydlí vnuci apod.). V tomto případě se snažte provést rozhovor s členem domácnosti vybraným podle instrukcí u adresy v dotazovém úkolu, který skutečně bydlí na uvedené adrese. Změnu jména vyznačte k příslušné adrese v dotazovém úkolu, jméno запиšte i na titulní stranu Kontaktního formuláře.

Procedura náhodného výběru bohužel přináší i to, že někteří tazatelé budou muset za svými respondenty vyjet mimo místo svého bydliště. I když jsme se snažili přidělit Vám adresy co nejbližší Vašeho místa bydliště, v některých oblastech bude cestování nutné, vzdálenosti nejsou však velké. V tomto případě Vám samozřejmě uhradíme doložené cestovní náklady. Pokud budete muset k cestě za respondenty použít osobní automobil (jen v obcích se špatným spojením a místa bez hromadné dopravy), uhradíme Vám 3,- Kč/km. Výše této částky by neměla převýšit hodnotu provedených dotazníků.

Uskutečněný rozhovor vyznačte u konkrétní adresy do dotazového úkolu ve sloupku *Rozhovor* zakroužkováním slova „*Proveden*“. U každé adresy musí být v dotazovém úkole zaznamenán ve sloupku *Rozhovor* konečný výsledek.

A nyní již pokyny k dotazníkům:

Hlavní dotazník:

Dotazník je poměrně obsáhlý, uspořádání otázek a variant odpovědi je jiné, než obvykle. Bohužel jsme neměli možnost do úpravy dotazníku a formulací otázek nijak zasahovat. Obsahuje otázky, na které nebude vždy lehké najít odpověď, ale u většiny z nich je nabídnuta varianta odpovědi „*NEVÍ*“ nebo „*ODMÍT*“. V dotazníku je velký počet otázek s filtry, tzn., že ne každý respondent bude

odpovídat na všechny otázky v dotazníku. Rozhovor bude trvat přibližně 90 minut. Proto si ho pečlivě doma přečtěte a věnujte pozornost všem pokynům u otázek! Jednotlivé okruhy otázek jsou rozděleny do bloků, označených písmeny A, B, C, D, E, F a H. Náročnost dotazníku se snažíme zohlednit ve Vaší odměně. Pokud to bude možné, necháme Vám na dotazování dostatek času.

1. Při započetí rozhovoru zaznamenejte čas zahájení rozhovoru

2. U tzv. otevřených otázek č. **C19, C21, C23, F21 – F24, F37 – F39, F49, F55 a H8** vyplňte, prosím, čitelně odpověď respondenta – do dvojitých rámečků nic nepište!!!

3. **POZOR** na filtry u otázek. Protože se jedná o velký počet otázek, u kterých se filtry vyskytují, nebudeme je jmenovitě vypisovat. U každé otázky s filtrem je v rámečku u varianty odpovědi tučně vytištěn pokyn, který Vás odkazuje na další otázku!!! Otázku, na kterou respondent neodpovídá, zřetelně přeškrtněte.

4. U otázek č. **C6, D38 a E28** se vyskytuje slovo „oblast“. Necháváme na úvaze každého respondenta, jaké území si pod tímto pojmem představuje. Otázka pak bude směřovat k tomuto území.

5. **POZOR!!!** Dotazování s respondentem končíte v Hlavním dotazníku u otázky č. **F65**. Další otázky označené **H1 – H8** vyplňuje tazatel sám. Jelikož dotazník vyplňujete s respondentem pouze tváří v tvář, bude u otázky č. **H1** vždy zakroužkována varianta *1*. Nezapomeňte vyplnit čas ukončení rozhovoru.

Po ukončení rozhovoru s Hlavním dotazníkem požádejte respondenta ještě o pochopení a o trochu času navíc. Vysvětlíte mu, že dotazy v doplňkovém dotazníku neslouží ke kontrole jeho odpovědi, ale slouží jako metodologický test. Testuje se tak kvalita otázek pro vědecké účely.

Doplňkový dotazník je již krátký. Na otázky č. **GF1 A – U** odpovídají pouze respondenti – muži, na otázky č. **GF2 A – U** odpovídají pouze respondentky – ženy viz Hlavní dotazník. Na zbývající otázky bloku **HF** odpovídají všichni.

NEZAPOMEŇTE SI PO SKONČENÍ ROZHOVORU VYŽÁDAT OD RESPONDENTA NÁVŠTĚVNÍ LÍSTEK. Je pro nás důležitým dokladem o uskutečnění rozhovoru. V případě, že respondent lístek nedostal nebo jej ztratil/vyhodil, požádejte ho, aby Vaši návštěvu potvrdil na volný list papíru.

Vaše odměna:

Za každou dvojici dotazníků (Hlavní dotazník + Doplňkový dotazník) se správným výběrem respondenta a správně vyplněný Kontaktní formulář, vložený do Hlavního dotazníku od nás obdržíte 300,- Kč. Zásadní podmínkou k vyplacení odměny je odeslání pečlivě vyplněného dotazového úkolu. Za vyplněný Kontaktní formulář bez získaného rozhovoru od nás obdržíte 20,- Kč.

Dotazujte se ve dnech od obdržení zásilky do 5. 12. 2002. Vyplněné a zkontrolované dotazníky a vyplněný dotazový úkol, vyplněné Kontaktní formuláře a Návštěvní listky nám laskavě zašlete v příložené obálce nejpozději 6. 12. 2002.

Uvědomujeme si těžkosti spojené s tímto typem výzkumu, přesto však věříme, že se Vám podaří tento úkol splnit. Nenechte se, prosím, odradit při neúspěšném kontaktu u první domácnosti a pokuste se splnit maximální počet rozhovorů. Těšíme se na výsledky Vaší práce a předem Vám děkujeme za pečlivost a svědomitost. V případě, že se opravdu z vážných důvodů nebudete moci výzkumu zúčastnit, **oznamte nám to a zásilku ponechte u sebe**, budeme společně hledat náhradní řešení. Věříme, že tyto případy budou ojedinělé. Šetření se tím komplikuje a prodražuje.

Dotazy, týkající se výzkumu, Vám zodpovíme na telefonních číslech: 222221659, 222221759, 222221754 nebo využijte e-mail: info@stem.cz.

Se srdečným pozdravem

za STEM

Eva Černá

Metodika výběru respondentů podle „švédského klíče“

Tazatel obdrží dotazový úkol, který je současně instrukcí pro výběr respondenta v domácnosti podle „švédského klíče“. Na dotazovém úkolu tazatel nalezne pět adres, jde o adresy domácností, v nichž bude respondent vybírán. První řádka tabulky může vypadat například takto:

Vybraná adresa	Počet osob v domácnosti starších 15 let	Výběr respondenta	Rozhovor
Z.NOVÁK VRBENSKÉHO 22 736 01 HAVÍŘOV Číslo adresy : 13481	1 osoba	=> Respondent	Proveden
	2 osoby	=> 1.nejstarší	Odmítnut
	3 osoby	=> 2.nejstarší	Respondent nezastižen
	4 osoby	=> 3.nejstarší	Nikdo nezastižen
	5 a více	=> 1.nejstarší	Neplatná adresa

Jak tazatel s tabulkou pracuje.

Nejprve **podle adresy vyhledá domácnost**. Poté dotazem u některého člena domácnosti **zjistí**:

1. kolik osob starších patnácti let v domácnosti bydlí

2. kolik je každé z nich let.

Např. v domácnosti Josefa Nováka bydlí pan Novák (53 let), jeho manželka Marie (48 let), syn Karel (25 let) a dcera Jana (18 let). Jde tedy o domácnost čtyř osob a všechny jsou starší patnácti let. Zjištěné údaje zapíše do Kontaktního formuláře (otázka B3). V dotazovém úkolu – ve sloupci „Počet osob v domácnosti starších 15 let“ – tazatel zakroužkuje náležitý počet osob (v uvedeném případě rodiny Nováků „4 a více“).

Ve sloupci „Respondent“ tazatel nalezne instrukci, kterého člena domácnosti má vybrat. Ve stejném řádku, ve kterém tazatel zakroužkoval počet osob v domácnosti, nalezne v sousedním sloupci („Respondent“) údaj, kterou osobu v domácnosti má vybrat. Vrátime-li se k příkladu rodiny Nováků: při čtyřčlenné či větší domácnosti je respondentem 3. nejstarší osoba v domácnosti. Jelikož v daném případě je nejstarší osobou Josef Novák (53 let), druhou nejstarší Marie Nováková (48 let), pak třetí nejstarší osobou je Karel Novák (25 let). Respondentem je tedy Karel Novák a s ním má být proveden rozhovor. V dotazovém úkolu tazatel do sloupce „Respondent“ zakroužkuje „3. nejstarší“. Jméno vybrané osoby a telefon domácnosti tazatel zapíše také na první stranu Kontaktního formuláře.

Tazatel musí mít na paměti, že instrukce pro výběr respondenta je pro každou domácnost (pro každou adresu) jiná. To znamená, že u příští čtyřčlenné domácnosti pravděpodobně nebude respondentem 3. nejstarší osoba. Je nutné se řídit instrukcí u konkrétní adresy.

Pokud v domácnosti žije jen jeden člověk starší patnácti let, je automaticky respondentem.